

7. Eerste stap naar kwartaalrekeningen van de overheid

De Europese eenwording vereist een forse uitbreiding van de statistische informatievoorziening. Dit geldt onder meer voor het belangrijke beleidsterrein van de overheidsfinanciën. Hierbij ligt de nadruk vooral op een versnelling van de informatievoorziening. Daarom is onlangs in internationaal verband gestart met de ontwikkeling van volledige kwartaalrekeningen van de overheid. In dit artikel worden de eerste resultaten voor Nederland gepresenteerd. Vooral de ontvangsten van accijnzen, de belasting op personen-auto's en motorrijwielen (BPM) en wettelijke sociale premies zijn in het eerste kwartaal van 2000 hoger dan een jaar eerder.

Vorming EMU heeft gevolgen voor de statistiek

Met de totstandkoming van de Economische en Monetaire Unie (EMU) is het aantal beleidsterreinen van de Europese Unie (EU) sterk uitgebreid. Voor een adequate uitvoering van dit beleid is het echter noodzakelijk dat er meer, nauwkeuriger en sneller statistische informatie voor handen is. Daarom heeft de EU onlangs een aanzienlijk eisenpakket samengesteld met betrekking tot de aanlevering van snellere en uitgebreidere statistische informatie door de lidstaten. Daarnaast heeft ook de Europese Centrale Bank (ECB) aanvullende eisen geformuleerd ten aanzien van de statistische informatievoorziening, nodig voor het uitoefenen van de taken van de ECB.

Snellere informatie van de overheid gewenst

Eén van de belangrijke beleidsterreinen van de EU betreft de overheidsfinanciën. Zo zijn in 1991 in het Verdrag van Maastricht voor de toetreding van landen tot de EMU voorwaarden gesteld op het gebied van het tekort en de schuld van de overheid. Om ervoor te zorgen dat de convergentie van de overheidsfinanciën van de landen die nu deelnemen aan de EMU gehandhaafd blijft, is in 1997 in Amsterdam het Stabiliteitspact ondertekend. Een belangrijke doelstelling in dit pact is een verdere reductie van het overheidstekort naar een niveau rond de nul procent. Voor de toetsing van de lidstaten aan de eisen van het Stabiliteitspact is het nodig dat voldoende statistische informatie tijdig beschikbaar komt.

Om te kunnen voldoen aan deze vraag is onlangs in internationaal verband de eerste stap gezet op weg naar snellere informatievoorziening over de overheidsfinanciën. Dit initiatief heeft geleid tot een verordening van de Europese Commissie, op basis waarvan de lidstaten van de EU verplicht zijn met ingang van 2000 kwartaalinformatie van de overheid te verstrekken over een beperkt aantal specifieke transacties van de overheid. Het is vervolgens de bedoeling dat in fases steeds meer informatie beschikbaar komt met als doel de samenstelling van volledige rekeningen van de overheid op kwartaalbasis vanaf 2005. Naast gegevens over de goederen- en dienstentransacties van de overheid (zoals het verbruik, de investeringen in vaste activa en de consumptie van de overheid) omvatten deze rekeningen ook informatie over de overige lopende en kapitaaltransacties. Te denken valt hierbij onder meer aan de lonen, alle belastingontvangsten, rentebaten en -lasten, dividendontvangsten, sociale uitkeringen en premies en de

investeringsbijdragen. Maar ook de veranderingen in de vorderingen en schulden van de overheid en de balansstanden ervan maken onderdeel uit van deze rekeningen. De samenstelling van deze rekeningen vindt plaats volgens internationaal geharmoniseerde richtlijnen die zijn vastgelegd in het Europees Systeem van Rekeningen (ESR 1995). Deze regels zijn opgesteld voor de samenstelling van de Nationale rekeningen.

Kas- en transactiescijfers

De basisgegevens over de opbrengsten van de BTW zijn afkomstig van de rijksbelastingdienst. Door de kasopbrengsten met een maand te verschuiven is een benadering verkregen van de BTW-inkomsten op transactiebasis. Dat wil zeggen dat verondersteld wordt dat de BTW-kasopbrengsten van februari betrekking hebben op aankopen in januari. Deze benadering kan afwijken van de BTW-bedragen die berekend zijn op basis van bijvoorbeeld cijfers over de consumptie en investeringen zelf.

Eerste voorlopige resultaten

Onlangs zijn de eerste resultaten voor Nederland beschikbaar gekomen. Het gaat om ramingen van een beperkt aantal transacties van de overheid: de belastingontvangsten, de vermogensheffingen, de ontvangen (wettelijke) sociale verzekeringspremies en de betaalde sociale uitkeringen in geld. De gegevens hebben betrekking op het eerste kwartaal van 1999 en 2000 (zie staat 15).

Staat 15

Enkele belangrijke transacties van de overheid

	1999-I	2000-I	1999-I/2000-I
	mld gld		mutatie in %
A. Ontvangsten			
Belastingen	44,5	46,0	3,3
w.v. belastingen op productie en invoer	23,0	24,3	5,9
w.o. BTW	12,1	12,0	-0,4
w.v. belastingen op inkomen en vermogen	21,5	21,6	0,4
Vermogensheffingen	0,6	0,6	1,8
Wettelijke sociale premies	33,0	34,7	5,0
B. Uitgaven			
Sociale uitkeringen in geld	25,0	25,5	2,1
w.o. wettelijke sociale uitkeringen	17,5	18,0	3,3
uitkeringen sociale voorzieningen	5,5	5,4	-1,8

De belastingontvangsten

Uit de staat blijkt dat de belastingontvangsten van de overheid in het eerste kwartaal van 2000 met ruim 3% zijn toegenomen ten opzichte van het overeenkomstige kwartaal van 1999. De stijging is bijna volledig geconcentreerd bij de belastingen op productie en invoer. De ontvangsten hiervan nemen toe met bijna 6%, van 23,0 naar 24,3 miljard gulden. Tot deze belastingcategorie worden onder

meer gerekend de BTW, de accijnzen, de BPM en de door producenten betaalde milieuheffingen. De groei doet zich vooral voor bij de accijnzen en de BPM. De opbrengst van de BTW daarentegen daalt licht. De belastingen op inkomsten en vermogen – hieronder vallen onder meer de winstbelasting van bedrijven en de loon- en inkomstenbelasting van huishoudens – blijven nagenoeg constant op een niveau van 21,6 miljard gulden.

De wettelijke sociale premies

De wettelijke sociale premies in het eerste kwartaal van 2000 zijn 5% hoger dan in het overeenkomstige kwartaal van 1999. Het gaat dan bijvoorbeeld om regelingen voor arbeidsongeschiktheid (WAO), werkloosheid (WW), ziektekosten (AWBZ en Ziekenfondswet) en dergelijke. De in verband met deze regelingen geïnde premies vormen een inkomstenbron voor de overheid. Sociale verzekeringsinstellingen die zich bezig houden met de uitvoering van wettelijke sociale regelingen die gelden voor (grote delen van) de Nederlandse bevolking, worden namelijk tot de overheid gerekend.

De sociale uitkeringen in geld

De sociale uitkeringen (in geld) van de overheid zijn in het eerste kwartaal van 2000 met ruim 2% toegenomen ten opzichte van een jaar eerder. De belangrijkste onderdelen van deze post zijn de wettelijke sociale uitkeringen en de uitkeringen sociale voorzieningen. De eerste heeft betrekking op de betalingen in het kader van de hiervoor al genoemde wettelijke regelingen, zoals de WW, WAO en AOW. Ze stijgen met 3,3% in vergelijking met een jaar eerder. De uitkeringen in verband met ziektekosten (AWBZ en de Ziekenfondswet) vallen hier overigens niet onder. Dit komt omdat het daarbij gaat om vergoedingen voor diensten op het terrein van de gezondheidszorg en welzijn die door de producenten rechtstreeks worden geleverd aan de huishoudens. Deze vergoedingen worden dan geregistreerd als sociale uitkeringen in natura.

De uitkeringen sociale voorzieningen dalen in het eerste kwartaal. Ze omvatten onder meer de uitkeringen in het kader van de kinderbijslagwet, de studiebeurzen en de bijstandsuitkeringen.